

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 28.

Lördagen den 29 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 innevarande april.

§ 2.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 56, angående nedsättning i rekommendationsafgiften för inrikes brefpostförsändelser;

n:o 57, angående ändring af gällande bestämmelser i fråga om prenumeration å tidningar; och

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit följande två sjukbetyg, som upplästes.

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, Grosshandlaren B. V. Hedgren till följd af luftrörskatarr med hög feber tills vidare är förhindrad att deltaga i Riksdagens arbete, intygas.

Stockholm den 29 april 1899.

Sture Carlsson.

Distriktsläkare.

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare C. M. F. E. Gethe till följd af febersjukdom tills vidare är förhindrad att deltaga i kammarens arbete intygas.

Stockholm den 29/4 1899.

T. Hwass.

Legit. läkare.

Gemensamma
omröst-
ningar.

§ 4.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de i be-
villningsutskottets memorial n:o 24 samt statsutskottets memorial
n:o 69, 70 och 71 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri kamrarne fattat stridiga beslut, samt kamrarne beslutat att denna dag företaga omröstningar öfver berörda beslut, så anställes nu dessa omröstningar enligt nedan intagna voteringsproposition i följande ordning, nemligen:

Första omröstningen.

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att § 4, d) i nu gällande bevillningsförordning skall bibehållas oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i öfverensstämmelse med Andra Kammarens mening, beslutit, att ifrågavarande paragraf skall erhålla följande förändrade lydelse:

§ 4.

Fastighetsbevillning erlägges *icke* af:

- a) _____
d) egare eller innehafvare af lägenhet med tillhörande åbyggnad, då lägenhetens hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden och ej öfverstiger 500 kronor. derest lägenhetens innehafvare ej eljest erlägger bevillning af fast egendom eller inkomst eller hans inkomster, deri inbegripet det hyresvärde, åbyggnaden kan ega, ej öfverstiga 500 kronor; skolandet hvad i denna punkt stadgas ega tillämpning jemväl i det fall, att någon eger byggnad å mark, som af annan eges eller innehafves.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 42 Ja och 179 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 99 Ja och 47 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller.....	42 Ja och 179 Nej,
sammanräkningen visar	141 Ja och 226 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Andra omröstningen.

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, med anledning af herr Almströms med flere i ämnet väckta motion, må till anskaffning af ny krigsfartygsmateriel bevilja, utöfver hvad Riksdagen redan beviljat, ytterligare 13,200,000 kronor och deraf för år 1900 å extra stat anvisa 5,376,500 kronor, samt att herr Lundblads motion, i hvad den afser större anslag till ny krigsfartygsmateriel, än hvad Kongl. Maj:t äskat, må anses vara genom detta Riksdagens beslut besvarad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, icke bifallit hvad uti herrar Almströms med flere och Lundblads motioner föreslagits i afseende å större anslag till ny krigsfartygsmateriel, än hvad Riksdagen redan beviljat.»

Sedan voteringsmedlemmarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlemmarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu medlemmarnes öppnande och uppräknings och utföll omröstningen med 92 Ja och 129 Nej.

Denna omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 145 Ja och 2 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	92 Ja och 129 Nej,
sammanräkningen visar	237 Ja och 131 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen.

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Kongl. Maj:ts framställning om beviljande till aflöning åt en ny ordinarie amanuens vid universitetsbiblioteket i Upsala af ett årligt anslag af 2,500 kronor, deraf 2,000 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar, må vinna Riksdagens bifall, röstar

Ja;

Gemensamma
omröst-
ningar.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har, i enlighet med Andra Kammarens beslut, Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke af Riksdagen bifallits.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 84 Ja och 135 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 122 Ja och 22 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	84 Ja och 135 Nej,
sammanräkningen visar	206 Ja och 157 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Fjerde omröstningen.

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att, med utslutande af det för Chalmers tekniska läroanstalt beviljade anslag till en lärare i allmän och husbyggnadskonst 1,500 kronor, af 1,500 kronor utaf anslaget till befrämjande af undervisning i byggnadskonst och ornamentsritning samt af anslaget till en lärare i elektroteknik 2,000 kronor eller tillsammans 5,000 kronor, Riksdagen må för upprättande af ett nytt lektorat i byggnadskonst och ornamentsritning och ett nytt lektorat i elektroteknik, båda med enahanda aflöningsförmåner, som af läroanstaltens förutvarande lektorer komma att åtnjutas, på ordinarie stat bevilja tillsammans 7,000 kronor, samt att Kongl. Maj:ts förevarande proposition i de delar, som icke beröras af kamrarnes sammanstående beslut i anledning af mom. 1:o) af utskottets under förevarande punkt gjorda hemställan eller af Första Kammarens beslut om upprättande af två nya lektorat vid läroanstalten, icke må till annan Riksdagens åtgärd föranleda, än att det ordinarie anslaget till Chalmers tekniska läroanstalt ökas med det belopp, 2,050 kronor, som hittills af läroanstalten tillhörande donationsmedel utgått såsom bidrag till aflönig åt lärarne i landtmåteri, väg- och vattenbyggnadskonst, svenska språket och bokhålleri, frihandsteckning samt modellering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Gemensamma
omröst-
ningar.
(Forts.)*

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit, att Kongl. Maj:ts förevarande proposition i de delar, som icke beröras af kamrarnes sammanstående beslut i anledning af mom. 1:o) af utskottets under förevarande punkt gjorda hemställan, icke må till annan Riksdagens åtgärd föranleda, än att det ordinarie anslaget till Chalmers tekniska läroanstalt ökas med ett belopp, 2,050 kronor, som hittills af läroanstalten tillhörande donationsmedel utgått såsom bidrag till aflöning åt lärarne i landtmäteri, väg- och vattenbyggnadskonst, svenska språket och bokhålleri, frihandsteckning samt modellering.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings och utföll omröstningen med 76 Ja och 141 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 119 Ja och 21 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller.....	76 Ja och 141 Nej,
sammanräkningen visar	195 Ja och 162 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Femte omröstningen.

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att herrar Hammarlunds och Bergs förevarande motion ej må af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens beslut, med anledning af herrar Hammarlunds och Bergs förevarande motion, på extra stat för år 1900 anvisat ett anslag af 4,000 kronor att användas till resestipendier åt folkskolelärare och folkskolelärarinnor under de vilkor och bestämmelser, Kongl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva.»

*Gemensamma
omröst-
ningar.*
(Forts.)

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af-
lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kamma-
ren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här
vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öpp-
nande och uppräknig och utföll omröstningen med 63 Ja och
158 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som
enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första
Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 86 Ja och 51 Nej,
hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	63 Ja och 158 Nej,
sammanräkningen visar	149 Ja och 209 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen
fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Sjette omröstningen.

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen,
i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande proposition, må till un-
derstöd åt Jerfsö sjukhus för spetelske på extra stat för år 1900
bevilja ett anslag af 14,000 kronor, dock att landsting och städer,
som ej deltaga i landsting, böra i proportion efter antalet å detta
sjukhus intagna patienter med hemvist inom de respektiva lands-
tingsområdena och städerna lemna det bidrag till sjukhusets un-
derhåll, som utöfver det för ändamålet beviljade statsbidraget kan
vara erforderligt, med sammanlagdt högst 4,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har, i likhet med Andra Kammaren, Riksdagen,
med afslag å utskottets hemställan i hvad densamma skiljer sig
från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifallit samma
framställning oförändrad.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af-
lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren
ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore
fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande
och uppräknig och utföll omröstningen med 50 Ja och 169
Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som,
enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första

Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med hvad, då dertill läggas Andra Kammarrens röster eller	28 Ja och 108 Nej,	<i>Gemensamma omröst- ningar. (Forts.)</i>
.....	50 Ja och 169 Nej,	
sammanräkningen visar	78 Ja och 277 Nej;	

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Sjunde omröstningen.

»Den, som, i likhet med Första Kammarren, vill, att Kongl. Maj:ts framställning om uppförande i generalpoststyrelsens stat af aflöning till ytterligare en byråchef med 6,400 kronor, deraf 4,400 kronor lön, som efter fem år kan höjas med 600 kronor, och 2,000 kronor tienstgöringspenningar, skall af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har, i enlighet med Andra Kammarrens beslut, Kongl. Maj:ts förslag om uppförande i generalpoststyrelsens stat af ytterligare en byråchef icke vunnit Riksdagens bifall.»

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel af-
lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammarren
ingått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore
fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande
och uppräknig och utföll omröstningen med 41 Ja och 176 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som,
enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första
Kammarren samtidigt anstald, hade utfallit med 116 Ja och 21 Nej,
hvad, då dertill läggas Andra Kammarrens

röster eller	41 Ja och 176 Nej,
sammanräkningen visar	157 Ja och 197 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Åttonde omröstningen.

»Den, som, i likhet med Första Kammarren, vill,
att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag om in-
rättande af en tredje lönegrad för postexpeditörer, må besluta, att

*Gemensamma
omröst-
ningar.*
(Forts.)

postexpeditör i nämnda lönegrad skall i aflöning åtnjuta 1,200 kronor, deraf 900 kronor lön och 300 kronor i tjänstgöringspenningar, hvilken aflöning må kunna höjas efter 5 års tjänstgöring med 150 kronor och efter tio års tjänstgöring med ytterligare 150 kronor, äfvensom vara berättigad att enligt gällande grunder erhålla andel i uppörds- och frimärkesprovision; samt

att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af nya postexpeditörsbefattningar, må i postverkets stat uppföra 143 nya sådana befattningar, af hvilka 32 skola tillhöra första lönegraden, 31 andra lönegraden och 80 tredje lönegraden, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit,

att för postexpeditörer skola inrättas dels en tredje lönegrad med 1,400 kronors aflöning, deraf 1,050 kronor lön och 350 kronor tjänstgöringspenningar, och dels en fjerde lönegrad med 1,200 kronors aflöning, deraf 900 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar;

att innehafvare af postexpeditörstjänst i någon af nämnda lönegrader må kunna efter fem års tjänstgöring erhålla ett ålders-tillägg å aflöningen med 150 kronor och efter tio års tjänstgöring ett ytterligare åldersstillägg likaledes med 150 kronor äfvensom att sådan tjänstinnehafvare skall ega att enligt gällande grunder åtnjuta andel i uppörds- och frimärkesprovision; samt

att i postverkets stat skola uppföras 143 nya postexpeditörsbefattningar, af hvilka 32 skola tillhöra första lönegraden, 31 andra lönegraden, 40 tredje lönegraden och 40 fjerde lönegraden.»

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seglarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 57 Ja och 163 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 76 Ja och 59 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	57 Ja och 163 Nej,
sammanräkningen visar	133 Ja och 222 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Efter det herr talmannen för kammaren tillkännagifvit utgången af den sist anställda omröstningen begärdes ordet af

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Herr Nydahl, som yttrade: Jag har endast begärt ordet för att till kammarens protokoll få tillkännagifva, att jag icke med min röst bidragit till det beslut, Riksdagen i dag fattat i fråga om anskaffning af ny fartygsmateriel.

Då ärendet föredrogs här i kammaren framställdes intet yrkande om bifall till det högre anslaget, som af Riksdagen nu voterats för nämnda ändamål, och jag saknade sålunda då anledning att angifva min ställning till frågan, hvilket jag nu i stället på detta sätt velat göra.

Reservation i det af herr Nydahl angifna hänseende anmäldes vidare af herrar *Höjer, Wallis, Berg, friherre Barnekow, David Bergström, Olsson* i Stockholm, *Fjällbäck, Staaff, Nyström, Hammarlund, Olsson* i Väsby, *Jansson* i Krakerud, *Andersson* i Lysvik, *Broström, K. G. Karlsson* i Göteborg, *Eriksson* i Bäck, *Olsson* i Sörnäs, *Andersson* i Pettersborg, *Ericsson* i Ofvanmyra, *Olsson* i Mårdäng, *Göransson, Eriksson* i Elgered, *Ericsson* i Vallsta, *Olsson* i Åsak, *Nordin* i Hamnerdal, *Emthén, Söderberg, Hansson* i Berga, *Norberg, Norman, Walter, Holmgren* i Varnhem, *Warrinsky, Eriksson* i Qväcklingen, *Sandquist, Eklund* i Stockholm, *Byström, Thor, Jansson* i Saxhyttan, *Nordin* i Sättna, *Vahlin, Johansson* i Mellbyn, *Hansson* i Solberga, *Ersson* i Hede, *Persson* i Tällberg, *Styrlander* samt *Thylander*.

Slutligen yttrade

Herr Branting: Äfven jag ber att få anmäla min reservation mot detta i djupaste mening ofosterländska, för de nordiska folkens fredliga utveckling hotande, måhända ödesdiga beslut.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *J. H. G. Fredholms* vid gårdagens sammanträde afgifna motion, n:o 252, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag af kronan tillhörig mark i Juckasjärvi socken i Norrbottens län m. m.

§ 6.

Föredrogs, men blefvo å nyo bordlagda:
statsutskottets memorial n:o 72; samt
lagutskottets utlåtanden n:is 52, 53 och 54.

*Angående
de till folk-
och småskole-
lärare utgå-
ende ålders-
tilläggens be-
stridande af
statsmedel.*

§ 7.

Till afgörande förelåg till en början sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af väckta motioner rörande folkskolelärares aflöning.

Punkten 1.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 14, hade herr *C. G. Johansson* i Afösa föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, det samtliga ålderstilläggen till lärarepersonalens i både folk- och småskolan kontanta lön från och med nästa års början, eller så snart ske kan, betalas ensamt af staten.

I sammanhang med denna motion hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren af herr *S. O. Nylander* m. fl. väckt motion, n:o 179, deri föreslagits, *dels* att Riksdagen måtte besluta, att de till lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor enligt lag utgående ålderstilläggen måtte helt och hållet bestridas af statsmedel; *dels* att Riksdagen för genomförandet af detta beslut måtte höja det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda anslag för lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 200,000 kronor, eller med det belopp, som för ändamålet erfordrades.

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet:

att ofvan berörda, af herrar *Johansson* och *Nylander* väckta motioner icke må af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Herr *Nylander*: Herr talman! Såsom herrarne nogsamta känna till, ha kostnaderna för folkskoleväsendet under årens lopp i högst betydlig grad ökats; och af alla de utgifter, som staten pålägger en kommun, torde numera icke finnas någon, som så hårdt tynger, åtminstone de små kommunerna, som just den oundgängliga utdebiteringen för folkskolorna. Fattigvårdsutgifterna äro i jämförelse härmed ganska små. Enligt mig från vederbörligt håll lämnade uppgifter måste inom åtskilliga smärre kommuner endast och allenast för folkskolornas behof uttaxeras 50, 60, 70, ja ända till 75 öre per fyrk, d. v. s. kr. 7:50 per bevillningskrona. Häri äro dock icke inberäknade hvarken den sedvanliga personliga afgiften af 50 öre för man och 25 öre för qvinna, ej heller värdet af utgående naturaprestationer. Af dessa uppgifter framgår ock, att det hufvudsakligen är under de senare åren, som en sådan betydlig ökning i utdebiteringen måst vidtagas, beroende dels på ökade anspråk på tidsenliga och lämpliga lokaler och bostäder, ny undervisningsmateriel, m. m. och dels på den förhöjning i folk-

skolelärarnes och folkskolelärarinnornas aflöningsförmåner, som Riksdagen ålagt folkskoleledistrikten att betala, vare sig dessa distrikt äro små eller stora.

Då Riksdagen städse låtit sig angeläget vara att se till, att det svenska folkets beskattning i alla hänseenden blir så likformigt som möjligt fördelad, synes det mig uppenbart, att Riksdagen icke kan underlåta att förr eller senare egna mera uppmärksamhet åt den högst ojemna beskattning, som på grund af folkskoleväsendets nuvarande organisation drabbar vårt folk. Att för folkskolans behof en får betala t. ex. endast 5 öre per fyrk, under det att en annan, som ingalunda är stadd i bättre ekonomiska omständigheter, åläggas att betala 15 gånger så mycket eller 75 öre per fyrk, kan ej anses vara riktigt. Det är för att i någon mån afhjelpa dessa missförhållanden, som åtskilliga förslag vid årets riksdag blifvit väckta, gående derpå ut, att staten mera än hittills skulle träda emellan och något mera bidra till bestridande af kostnaderna för folkskoleväsendet i vårt land.

Den gamla s. k. kofodersfrågan torde möjligen i år finna sin lösning, då kammaren nu går att i nästa punkt derom fatta beslut. Men härigenom afhjelpes ingalunda den ojemnhet i fördelningen af folkskoleväsendets ekonomiska börda, som — enligt hvad jag förut påvisat — för närvarande förefinnes inom de olika skoldistrikten. Det är för att i någon ringa mån klarera denna sak och för undvikandet af en del andra olägenheter, som vi, mina medmotionärer och jag, tänkt oss, att staten borde ensam bekosta de ålderstillägg, som folkskoleundervisningens ordinarie handhafvare äro berättigade att uppbära efter 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring. Derigenom skulle också, såsom nämnts, undvikas en del andra olägenheter, t. ex. den, att en för öfrigt väl meriterad och skicklig lärare med 5 à 10 års tjänstgöring icke skulle blifva antagen i ett skoldistrikt därför, att skoldistriktet till honom måste utbetala högre lön än till en yngre lärare, som kan vara honom i meriter underlägsen.

De skäl, som sammansatta stats- och lagutskottet anfört för afstyrkande af motionerna, synas mig vara särdeles svaga. Utskottet har ju endast relaterat hvad ett föregående utskott för 14 år sedan hade att säga rörande ett par motioner, som då väckts beträffande folkskolelärarnes aflöning. Men tiderna hafva sedan dess åtskilligt förändrats. Man har rörande folkskolelärarnes ålderstillägg vunnit en erfarenhet, som då icke fans; man har i någon mån fått se, huru dessa verka.

Principen om absolut likhet i afseende å grunderna för hela statsbidragets utgående, hvarom utskottet talar, har förut icke fullkomligt följts och torde ej heller i alla tider kunna fasthållas, för så vidt man verkligen vill göra något i den sak, hvarom fråga är.

Att det sammansatta stats- och lagutskottet sjelft icke ansett 1885 års statsutskotts uttalanden rörande folkskolelärarnes aflöning vara oomkullrunkliga, framgår också deraf, att utskottet i nästa punkt tillstyrkt ett förslag, hvarom 1885 års utskott säger, att det ej kan bifallas, emedan der ifrågavarande omkostnader icke ens

Angående de till folkskole- och småskolelärare utgående ålderstilläggens bestridande af statsmedel.
(Forts.)

Angående
de till folk-
och småskole-
lärare utgå-
ende ålders-
tilläggens be-
stridande af
statsmedel.
(Forts.)

till någon del böra öfvertagas af staten. Och dock är det ett sådant öfvertagande, utskottet nu tillstyrkt.

Det andra skälet, som af det sammansatta utskottet anförts och som likaledes är hemtadt från en föregående riksdag, nemligen år 1896, är, att kommunerna måste bidraga till ålderstilläggen, för att dessa må komma endast de lärare och lärarinnor till godo, som deraf gjort sig verkligen förtjente. Detta argument måste anses något egendomligt, då, såsom herrarne veta, ålderstilläggen numera äro obligatoriska och ingalunda beroende af huruvida en kommun dertill rekommenderar en lärare eller ej, utan endast deraf, att läraren oförvitligt tjänstgjort under fem eller tio år. Den omständigheten, att kommunen betalar en del af ålderstillägget, kan icke i ringaste mån hafva något inflytande på huruvida läraren skall ega rätt att uppbära detsamma eller ej. Då för öfrigt denna 1896 års utskottsmotivering blef af denna kammare förkastad, kan jag ej förstå, att utskottet nu velat referera till densamma. Den faller på sin egen orimlighet.

Då sålunda de skäl, som af utskottet anförts, synas mig icke vara hållbara, och utskottet för öfrigt icke i ringaste mån bestridt hvad i motionen anförts för nödvändigheten och lämpligheten deraf, att löneförhöjningen till de äldre lärarne blifver af staten ensam bekostad, så att kommunerna hafva att betala endast sin vederbörliga andel i den för alla lika begynnelselönen, så vågar jag, herr talman, till den kraft och verkan det hafva kan, anhålla om afslag å utskottets hemställan och tillika yrka,

»att Riksdagen måtte besluta, att de till lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor enligt lag utgående ålderstilläggen skola helt och hållet bestridas af statsmedel, samt att för detta ändamål höja förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folk- och småskolor, nu 4,570,000 kronor, med 200,000 kronor, till 4,770,000 kronor.»

Detta är ungefär samma förslag, som framstälts i den af mig med flere väckta motionen; och vågar jag, herr talman, hemställa om proposition å detta mitt yrkande.

Med herr Nylander förenade sig herrar *Johansson* i Aflösa, *Hazén*, *Erickson* i Bjersby, *Rydberg*, *Hjelmérus*, *Bengtsson* i Häradsköp, *Johansson* i Möllstorp, *Sundblad*, *Nilsson* i Kattleberg, *Johanson* i Valared, *Holmlin*, *Zakrisson*, *Bengtsson* i Bjernalt, *Carlsson* i Hede och *Mallmin*.

Vidare yttrade:

Herr Redelius: Hvad kammaren här har att besluta sig för, är valet mellan olika principer. Den ena är den, från hvilken utskottet utgått i såväl 1:sta som 2:dra punkten — och just med hänsyn dertill, att samma princip ligger till grund för hemställandena i båda punkterna, ber jag om öfverseende för att jag i motiveringen till mitt yrkande kommer att beröra äfven 2:dra punkten — en princip som innebär, att, enligt utskottets åsigt och i likhet med

hvad förr varit vanligt samt af Riksdagen hittills godkänts, omkostnaderna för skolväsendet böra delas i två grupper: den ena omfattande sådana omkostnader, som skola åligga skoldistriktet ensamt, och den andra gruppen sådana omkostnader, dertill staten i någon mån skall bidraga. Till den första gruppen räknas, som vi veta, kostnaderna för sjelfva skolhuset med nödiga inventarier och undervisningsmateriel m. m., jemte utgifterna för bostad och vedbrand åt läraren, skollokalerens underhåll och dylikt. I afseende å denna grupp har nu ingen föreslagit ändring, så att derom behöfver ej något beslut fattas.

Till den andra gruppen åter hörde, som jag nämnde, de omkostnader, som skola fördelas emellan distriktet och staten; och dervid har den princip då antagits, att staten skulle bekosta $\frac{2}{3}$ och distriktet $\frac{1}{3}$. Till denna grupp hör lärarens kontanta lön.

En punkt, hvarom skiljaktiga meningar vid många riksdagar gjort sig gällande, är kofodersättningen. Andra Kammaren har för sin del ansett önskvärdt, att denna fråga löstes så, att kofodersättningen inräknades i den kontanta lönen och helst bestämdes att utgå med ett visst, fast belopp. Jag vill tillkännagifva, att jag, för min ringa del, är af den åsigten. För att nu åstadkomma någon lindring för de särskilda skoldistrikten, i den mån sådant kan ske — visserligen icke precis i öfverensstämmelse med motionärernas yrkanden, men verkande något deråt — hafva vi i utskottet föreslagit, att kofodersättningen skall utgå af statsmedel. Det sammansatta utskottet har trott lämplighetshänsyn fordra, att man ej i sådan rigtning nu väckte förslag om något annat än detta, att i den kontanta lönen skulle ingå kofodersättningen, och att densamma skulle utgå enligt samma norm som lönen i öfrigt, det vill säga till $\frac{2}{3}$ af statsmedel och till $\frac{1}{3}$ från distriktet.

Mig synes för ögonblicket det lämpligaste vara, att kammaren fattar beslut i enlighet med utskottets hemställan; och till denna ber jag att få yrka bifall.

Häruti instämde herr Nilsson i Skärhus.

Herr Hammarlund: Den föregående talarens hufvudskäl eller snart sagdt enda skäl för bifall till utskottets förslag var, att det icke vore *lämpligt* att nu gå längre än utskottet tillstyrkt, d. v. s. att i fråga om kofodersättningen staten skulle lemna bidrag, men att i fråga om ålderstilläggen det skulle vara som det nu är.

Det gäller såväl i denna punkt som i den följande en ren skattelindringsfråga, och hufvudfrågan är: vilja kommunerna slippa en del af folkskolebördan och få denna öfverflyttad på staten, och anser sig staten kunna gå i land dermed?

Vill man, att kommunerna skola hafva minskade folkskolebördor, finnes det efter mitt förmenande ej någon mera rättvis och enkel utväg därför, än att staten öfvertager ålderstilläggen. Dessa utgå för lärare efter 5 å 10 års tjänstgöring; de komma nu att drabba de kommuner, som hafva äldre lärare; de som hafva yngre

Angående de till folk- och småskolelärare utgående ålderstilläggens bestridande af statsmedel.
(Forts.)

*Angående
de till folk-
och småskole-
lärare utgå-
ende ålders-
tilläggens be-
stridande af
statsmedel.*
(Forts.)

lärare, slippa ifrån desamma. Öfvertager staten desamma, blir det staten, som drabbas af utgiften, och det hela fördelas naturligtvis jemnare. Det kan ju näppeligen anses rättvist, att en kommun skall belöna en tjänstgöring, som verkstälts i en annan kommun, såsom nu blir fallet, om en församling väljer en lärare med 5 eller 10 års tjänstgöring från en annan församling.

Att det är ett praktiskt sätt att göra som motionären föreslagit, torde väl äfven framgå deraf, att man i Danmark just under förra månaden efter långa strider antagit en ny folkskolelag, dervid Folketinget och Landstinget enat sig om den principen, att staten helt och hållet skall bestrida ålderstilläggen för landsbygdens folkskolelärare.

För min del ber jag att få häfda den åsigten, som jag äfven förut i kammaren uttalat, att det af motionärerna föreslagna sättet synes vara det mest praktiska, enkla och rättvisa sätt för öfverflyttande af en del utaf kommunernas folkskolebördor på staten.

Herr talman! På grund af de skäl jag anført, ber jag att få förena mig i det af herr Nylander framställda yrkandet.

Herr Göransson: Det hufvudsakliga skäl, som här af motionären framhållits, är det, att kommunernas utgifter för folkskoleväsendet äro synnerligen betungande, och äfven det, att dessa utgifter drabba kommunerna högst olika.

Han anför här, att en del socknar nödgats uttaxera 10—15 gånger högre belopp än närliggande kommuner. Men jag kan ej fatta, att, äfven om Riksdagen nu skulle bifalla denna motion, detta skulle kunna åstadkomma ändring i denna ojämnhet. Den fördelen skulle väl komma den ena som den andra kommunen till godo; och följaktligen skulle väl ändå den ojämnheten kvarstå.

Vill man för öfrigt lätta kommunernas bördor i detta hänseende, torde det vara rätta sättet, att, när man kommer till nästa punkt, som rör kofodersersättningen, man då beviljar hvad utskottet föreslagit. Det anser jag vara konseqvent, att lönen i det ena fallet som i det andra utgår efter samma norm, nemligen så att staten bidrager med $\frac{2}{3}$ såväl i ena fallet som i det andra och kommunerna med $\frac{1}{3}$.

Jag anser denna reform — med den förbättring och hjälp den erbjuder åt kommunerna — vara af väsentligt större värde än den här nu föreslagna; och därför, herr talman, tillåter jag mig att i förevarande punkt yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson i Mörtlösa: Jag medgifver gerna, att kommunerna tryckas af hårda bördor för folkskoleväsendet; och för min del vill jag gerna vara med om att göra hvad göras kan för att lätta desamma; men jag tror, att det sätt, som motionären föreslagit, icke är fullt lämpligt. Enligt hans förslag skulle det läggas en annan grund för statens bidrag till ålderstilläggen mot hvad fallet är beträffande statens bidrag till lönen. Om han deremot ville vara med om det förslag, som utskottet framställt i näst följande punkt, tror jag, att man dervidlag skulle komma att gå mera

principriktigt till väga. Jag tror äfven, att efter detta förslag kommunernas lindring skulle bli större, ty enligt detta förslag begäres 360,000 kronor, och motionären begär, om jag hörde rätt, 200,000 kronor; och det är väl ändå en betydlig skilnad.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Derunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å nämnda hemställan och bifall i stället till det af herr Nylander under öfverläggningen framställda yrkande. Herr talmannen, som nu gaf proposition å dessa yrkanden, fann det förstnämnda vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes likväl, hvilken och företogs enligt följande nu anslagna och af kammaren godkända omröstningsproposition.

Den, som bifaller hvad sammansatta stats- och lagutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Nylander under öfverläggningen framställda förslag.

Voteringen utföll med 96 ja mot 104 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Punkten 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Härefter företogs till behandling sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fjerdingmansbestyrets utgörande, äfvensom i ämnet väckta motioner.

Genom proposition n:o 2 af den 3 december 1898 hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bilagdt förslag till lag angående fjerdingmansbestyrets utgörande.

Uti två inom Andra Kammaren väckta motioner, n:o 213, af herr *J. Anderson* i Tenhult, och n:o 218, af herr *N. Andersson* i

Angående de till folk- och småskole-lärare utgående ålders-tilläggens bestridande af statsmedel.

(Forts.)

Rörande förslag till lag angående fjerdingmansbestyrets utgörande.

Rörande förslag till lag angående fjerdingmansbestyrets utgörande.
(Forts.)

Pettersborg hade föreslagits ändringar i olika afseenden i Kongl. Maj:ts förslag, dervid herr Anderson i Tenhult yrkat, att § 3 af nämnda förslag måtte erhålla följande lydelse:

»Fjerdingsman skall förses med aflöning, som å kommunalstämma bestämmes och som skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskrifven. Staten bidrager med 50 kronor för hvarje fjerdingsman».

Utskottet hemstälde:

att Riksdagen, med afslag å ofvanberörda i ämnet väckta motioner, må, under förklarande, att Kongl. Maj:ts proposition ej kunnat oförändradt antagas, för sin del antaga ett af utskottet framlagdt förslag till lag angående fjerdingmansbestyrets utgörande.

Enligt sistnämnda förslag skulle § 3 erhålla följande af Kongl. Maj:t föreslagna lydelse:

Fjerdingsman skall förses med skälig aflöning, som å kommunalstämma bestämmes och som skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskrifven.

Mot utskottets hemställan hade reservation afgifvits af herr *Anderson* i Tenhult, som hemstält:

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition ej må af Riksdagen antagas.

Sedan utlåtandet blifvit föredraget yttrade:

Herr Anderson i Tenhult: Herr talman! Såsom synes, har jag mot utskottets hemställan uttalat min afvikande mening och slutat med att yrka, att den kongl. propositionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Jag skall nu angifva skälen för denna min hemställan och dervid börja med § 3, hvari föreslås, att kommunen ensam skall aflöna fjerdingsman. Jag kan för min del icke vara med derom, ty fjerdingmännen såsom sådana hafva icke på ringaste sätt något bestyr att fullgöra för kommunens räkning, utan deras tjänstgöring består — såsom det heter i den föreslagna lagens 1:sta § — deruti, att de skola vara biträde för kronobetjeningen. Och då vill jag fråga: hvarför skall under sådana förhållanden kommunen ensam bestrida deras aflöning?

I min reservation har jag visat, att fjerdingmännen förut, åtminstone inom en del orter i vårt land, varit aflönade af staten dels genom jordbruksboställen och dels genom kronotionde. Utom de fjerdingmansboställen, som jag ömnamnt i min reservation ännu finnas kvar, se vi af statsutskottets memorial n:o 67, som för en

vecka sedan utdelades i kammaren att i endast ett län det 1898 fans ej mindre än 19 stycken dylika statslägenheter, som varit upplättna åt fjerdingmän.

Då det är fråga om tillsättande af nämndemän, gode män vid laga skiften, taxeringsnämnder, kommunalstyrelse m. m., har kommunen fri val- och beslutanderätt, men i fråga om fjerdingmän tillkommer det enligt 4 § i lagförslaget kronofogde och konungens befallningshafvande — utan att klander anförts — att pröfva och afgöra, om de väljande å kommunalstämma ställt sig § 5 i samma förslag till efter rättelse. Hvarför skola kommunerna i detta fall ställas under ett sådant förmynderskap?

Dessutom innehåller det kongl. förslaget i § 7 det stadgande, att Konungen eger att meddela hvilka tilläggsbestämmelser som helst angående fjerdingmän.

Kongl. stadgan den 1 juni 1850 och kongl. kungörelsen den 9 augusti 1851 äro i hufvudsak lika med det nu framlagda lagförslaget, men innehålla till skilnad derifrån den föreskrift, att det står hvarje församling fritt att antingen låta fjerdingmansbefattningen utöfvas omgångsvis emellan hemmanen eller mot aflönning hålla fjerdingman. Då jag icke vill vara med om att fråntaga landskommunerna den valfrihet och beslutanderätt, de nu ha, och tvinga dem till utgifter, som äro både betungande och orättvisa, får jag, herr talman, med åberopande af de skäl, jag nu anför, yrka afslag på såväl den kongl. propositionen som utskottets hemställan.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Den siste ärade talaren började sitt anförande med att säga, att fjerdingmännen icke hade några bestyr att utföra för kommunens räkning; de hade uteslutande statsbestyr. Jag tror dock icke, att så är förhållandet. Efter hvad jag vet och från flere håll erfarit, är fallet det, att fjerdingmännen fullgöra ganska många bestyr åt kommunerna, de äro i vissa fall ett slags biträde för kommunalstämmans ordförande och för kommunalnämnden. De hafva sålunda enligt min uppfattning både statsbestyr och bestyr för kommunernas räkning.

Han erinrade vidare derom, att fjerdingmannainstitutionen fordom varit af staten aflönad. Ja, deri har han alldeles rätt. Från början tillsattes fjerdingmän af landshöfdingarne, sedermera af häradsfogdarne, och de åtnjöto lön af staten. De hade boställen, dock ganska sparsamt — hufvudsakligen i Östergötlands län, der det fans ganska många med boställen försedda fjerdingmän, men i öfrigt var det, enligt de upplysningar jag varit i tillfälle att erhålla, i de flesta andra län rätt sällsynt, att boställen vore åt fjerdingmän anslagna. Ja, men de hade ändå lön af staten. Denna lön var dock icke af någon vidare betydenhet. I den utredning, som i denna fråga framlades för 1815 års Riksdag, upplystes det, att de från staten utgående lönerna till fjerdingmännen varierade mellan 1 riksdaler och 3 riksdaler 16 skillingar (förmodligen banko),

Rörande förslaget till lag angående fjerdingmansbestyrrets utgörande.
(Forts.)

på samma gång som det upplystes, att i vissa delar af riket, t. ex. Norrland, fjerdingmännen icke hade någon aflöning af staten. Vid nämnda riksdag höjdes emellertid deras lön till 10 riksdaler banko.

Sedermera, 1840, förklarade rikets ständer uttryckligen, att fjerdingmansbefattningen skulle vara ett menighetsbestyr, som sålunda lades i kommunernas händer, hvarmed bland annat också följde rätt för kommunerna att utse fjerdingmän.

Att nu frångå detta och göra befattningen aflönad af staten, det är en tanke, som den ärade motionären uttalat, men som icke vunnit ankläng inom det sammansatta utskottet. Det synes också ganska naturligt, att Riksdagen bör betänka sig, innan den åsamkar staten denna utgift.

Här finnas i riket 2,386 kommuner. Nu kan det visserligen ifrågakomma, att två kommuner ha en fjerdingman gemensamt, men på samma gång kan det å andra sidan hända, att det finnes flere fjerdingmän inom en kommun. Och det torde därför blifva ett ganska afsevärdt belopp, hvartill statens utgifter för detta ändamål skulle uppgå, om man sloge in på den bogen.

Han yttrade vidare, att kommunerna skulle komma att allt för mycket stå under statens förmynderskap, om förevarande lagförslag ginge igenom. Jag ber att få erinra derom, att hvad här i § 4 föreslagits icke är någon nyhet, utan att alldeles detsamma finnes uttaladt i 1850 års stadga, då det säges, att den utsedda fjerdingmannens lämplighet för befattningen skall pröfvas af kronofogden. Här har utskottet emellertid gjort en ändring — hvaremot jag för min del icke har något att erinra — nemligen så till vida, att utskottet, i fall kronofogden har något att anmärka emot den utsedde fjerdingmannen, förlagt den slutliga pröfningen af dennes lämplighet till Konungens befallningshafvande.

Talaren framhöll slutligen såsom en ytterligare betänklighet mot lagförslaget, att Kongl. Maj:t enligt dess 7:de § skulle kunna utfärda hurudana bestämmelser som helst angående fjerdingmän. Nej, mine herrar, så är ingalunda förhållandet. De bestämmelser, som meddelas i den nya lagen, äro, i motsats till hvad fallet var med de i 1850 års stadga gifna, af lags natur och kunna således icke ändras annat än af Konung och Riksdag gemensamt. De närmare bestämmelser åter, hvarom § 7 talar, afse instruktionen för fjerdingmän och skola utfärdas af Konungen.

Det nu föreliggande förslaget har, som bekant, tillkommit på Riksdagens egen begäran och är närmast föranlett af en Riksdagens skrifvelse, hvori framhålles det obilliga uti det sätt, hvarpå fjerdingmansbestyret för närvarande inom vissa delar af landet ombesörjdes, der det nemligen gick i tur mellan hemmansinnehafvarne och i följd deraf kunde komma att drabba synnerligen ojemnt och orättvist.

När nu ett ändringsförslag blifvit framlagdt, som alldeles går i den rigtning, Riksdagen begärt, hoppas jag, herr talman, att Andra Kammaren måtte bifalla detsamma.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mine herrar! Efter det sakrika anförande, som hållits från statsrådsbanken, har jag icke mycket att tillägga.

Det kunde visserligen vara bra, att man — såsom motionären föreslagit — skulle få 50 kronor i statsbidrag till aflöning af fjerdingmännen. Men det upplystes inom det sammansatta utskottet, att det fans ganska många kommuner, som aflönade sina fjerdingmän endast med 25 kronor eller derunder. Och då kunde vi icke anse det vara lämpligt, att staten dertill skulle lemna 50 kronor, hvaraf följden skulle blifva, att man skulle få 25 kronor betaldt för att man gjorde sig besvär med att välja fjerdingmän.

Hvad beträffar den förste talarens ogillande af kronofogdes rätt att kunna göra anmärkning mot en fjerdingman, så anser jag, att kronofogde bör ha denna rätt. Men utskottet har, såsom herr statsrådet nyss påpekade, i § 4 sökt förebygga, att en kronofogde skulle få för stor magt i detta fall, genom att lägga den sista, yttersta pröfningen i Konungens befallningshafvandes händer.

Jag kan således icke finna, att någon våda föreligger i detta afseende, hvarföre jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson i Tenhult: Herr talman! Jag begärde ordet, då herr statsrådet i sitt anförande nämnde, att fjerdingmännen förr aflönades med endast 1 riksdaler — 3 riksdaler 16 skillingar. Ja, det är ju möjligt, att för lång tid tillbaka lönen icke var större; men den tiden var kanske denna summa icke så obetydlig.

Under senare tider, då jag personligen känner förhållandena, uppgick aflöningen — om jag icke missminner mig — till 30 kronor inom den ort jag tillhör. Och såsom jag påpekat i min reservation, har jag varit bekant med flere fjerdingmän, som uppburit aflöning af staten. Och jag tror, att herr Sjöberg i Bodaryd, som varit granne till ett par af dessa, kan vitsorda min uppgift.

Herr statsrådet sade äfven, att fjerdingmännen hade åtskilliga bestyr för kommunens räkning. Det är något, som jag icke känner till. Under de 28 år, jag varit fjerdingman, kan jag icke påminna mig, att jag i denna egenskap fullgjort några bestyr för kommunens, utan uteslutande för statens och det allmännas räkning, såsom t. ex. att uppbåda kungs- och kronoskjuts, närvara vid beväringmönstringar, att åtfölja beväringen till samlingsställena, indrifva kronoutskylder jemte mycket annat. Alla dessa åligganden afse, icke annat jag kan finna, ej en kommunens, utan en statens angelägenhet.

Så var det en annan talare, som nämnde, att fjerdingmännen på sina ställen icke hade mer än 25 kronor i aflöning. Ja, jag kan icke motsäga detta; det kan vara en möjlighet. Men jag kan upplysa, att det finnes platser, der en fjerdingman har i lön icke blott 100 kronor, utan ännu mera, ja, ända upp till 200 kronor.

Då de göromål, som åligga fjerdingmännen för statens och det allmännas räkning, äro ganska magtpåliggande — jag är säker på, att många inom denna kammare kan vitsorda detta — finner jag det för min del icke riktigt, att kommunerna ensamma skola bestrida deras aflöning. Ehuru utskottet icke velat tillstyrka min

Rörande förslag till lag angående fjerdingmansbestyrets utgörande.
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående fjerdingmansbestyrelsens utgörande.
(Forts.)

motion, och jag ej vet om kammaren kommer att understödja den, skall jag likväl be att få fortsätta mitt yrkande om afslag på Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt proposition å de framställda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Ang. ändringar i 7 och 8 §§ af riks-bankslagen.

Å föredragningslistan fans vidare upptaget sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1, rörande väckta motioner angående ändringar i 7 och 8 §§ af lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Punkten 3.

Ordet lemnades till

Herr Höglund, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på några saker, som förekomma i utskottets betänkande. Utskottet yttrar nemligen på sid. 17, att man med bibehållande af nuvarande lagstiftnings grunder för sedelutgifts-rätten antingen kunde göra beloppet af den så kallade obetäckta sedelutgifts-rätten rörligt eller ock att densamma under vissa garantier skulle med afseende på beloppet släppas fri.

Båda dessa alternativ innebära dock, så vidt jag kan förstå, en alltför grundlig omarbetning af de principer, på hvilka den nuvarande, så nyligen införda lagstiftningen är grundad, hvadan det väl svårigen kan komma i fråga att tänka på något dylikt redan nu. Anledningen hvarför utskottet framhållit dessa båda utvägar tyckes mig vara angifven längre fram på samma sida, då utskottet säger, att det är »långt ifrån osannolikt, att äfven de siffror, som föreslagits — för den obetäckta sedelutgifts-rätten — inom någon framtid skola finnas mindre tillfredsställande, och det synes utskottet önskvärdt, att mera bestående bestämmelser härutinnan blefve träffade». Jag vill icke bestrida, att utskottet kan ha rätt härutinnan, men man kan icke förebygga denna olägenhet utan att helt och hållet omarbete den nya banklagen. Jag ber få påpeka, att under öfverläggningarne om denna lag det just framhölls såsom en fördel, att densamma var en civil lag och således i dylika stycken lättare kunde ändras allt efter som förhållandena i landet förändrade sig. Jag finner således icke något skäl föreligga för att besluta sig för de af utskottet föreslagna ändringarna.

Slutligen ber jag att få fästa mig vid hvad utskottet på sista sidan yttrar, nemligen att det icke kan »finna det lämpligt eller

nödigt att i lag föreskrifva en permanent nödhjelp från staten åt en institution, som af statsverket utrustats med en så stark ställning som riksbanken». Detta uttalande hänsyftar på mitt förslag att ge riksbanken tillfälle att stärka sin guldkassa genom att till densamma skulle öfverlemnas riksgäldskontorets obligationer i den mån riksbanken får öfvertaga de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. Det är, mina herrar, icke någon nödhjelp åt riksbanken, som dermed afses. Det är snarare, om man nu skall kunna tala om nödhjelp, en nödhjelp åt den stora allmänheten i landet. Ty riksbanken kan nog reda sig och uppfylla sina förbindelser utan något bistånd, men den kan icke uppfylla sitt värf att hjälpa och stödja den allmänna rörelsen. I detta afseende ber jag nu att få påpeka, hurusom en enkel uträkning visar, att med en så pass stark kontingentering i guld, som jag föreslagit i min motion, betyder hvarje minskning utaf guldkassan ändock en minskning af fyra och en half gånger samma belopp uti sedelutgifningsrätten. Enligt herr Lithanders förslag återigen, som är betydligt svagare, betyder en sådan minskning uti guldkassan en elfva gånger så stor minskning i sedelutgifningsrätten.

Det är ju klart, att ju större minskningen blir, desto känsligare blir riksbanken för hvarje vaxling i guldkassan. Bankofullmäktige yttra visserligen i sin skrifvelse, att de ha god tid på sig för att stärka riksbankens guldkassa, och jag vill icke förneka att de kunna ha det, men om man går till deras egna skrivelser af den 23 och 28 februari innevarande år, finner man dock, att icke så synnerligen stor sannolikhet föreligger för att riksbanken under den tid, som återstår till dess den skall öfvertaga de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, skall kunna hinna stärka sin guldkassa tillräckligt. Emellertid står icke i något afseende nöden för dörren, utan det kan mycket väl anstå med denna sak ett eller annat år. Jag har derfor icke något yrkande att göra.

Vidare anförde:

Herr Eklundh i Lund: Då den ärade motionären icke gjorde något yrkande, hemställer jag endast om bifall till utskottets här framlagda förslag.

Herr Bergmark: Vanskligt må vara, för den som icke är fackman, att i förevarande fall fälla ett omdöme öfver hvem som har rätt — vare sig den ene eller andre af motionärerna eller utskottet — då fråga gäller att bereda riksbanken tillfälle att gynnsamt fylla sin uppgift till affärs- och näringslifvets fromma, och jag skall ej heller nu tillåta mig att så göra, men hvad jag måste göra är att på det lifigaste beklaga det sätt, hvarpå riksbanken för närvarande reglerar vår penningmarknad eller, måhända rättare sagdt, dess oförmåga att kunna reglera densamma.

Hvad skall man nemligen underförstå med dessa ränteförhöjningar från 4 till 5, från 5 till 6, och nu senast från 6 till 7 %. Ja, jag har till och med hört uppgifvas ända till 8 %, allt under loppet

Ang. ändringar i 7 och 8 §§ af riksbankslagen.
(Forts.)

Ang. ändringar i 7 och 8 §§ af riks-bankslagen.
(Forts.)

af ett år, i ett land, der ingenting särskildt har inträffat, utan der det fredliga arbetet har förlupit jemnt och lugnt under gynsamma förhållanden på alla näringslivets områden och der landtbruket lemnat en skörd öfver medelmåttan. Ja! Hvad man skall underförstå det vet jag icke, men hvad jag förstår det är, att skall man fortsätta härmed eller blott stanna vid de räntesatser, till hvilka riksbanken kommit, och hvilka alla andra banker nödgats acceptera, så förestår en stryppning och ett afbrytande af många lofvande företag på det praktiska lifvets område, och återigen komma tiotusentals landtmän att skiljas ifrån hus och hem och ifrån gård och grund. Särskildt såsom varande landtman och mycket väl kännande landtmännens malheurer från föregående schackdrag på penningmarknadens område, skall jag be herrarne att följa med ut på landet för att se huru dessa ränteförhöjningar der verka. Förhållandet är der nemligen så, att, när räntorna en längre tid varit konstanta, ordnar sig landtbefolkningens uppfattning om värden derefter, och denna uppfattning är det, som bestämmer likvider dem emellan vid köp, arrenden m. m. En gård t. ex., som lemnar 600 kronor i afkastning, anses, då räntan en längre tid varit 4 %, vara värd 15,000 kronor; en gård, som under enahanda förhållanden lemnar 6,000 kronor i afkastning, anses vara värd 150,000 o. s. v. Derefter uppgöras likvider och derefter utfärdas förbindelser, och allt går tills vidare lyckligt, så länge räntan fortfarande är densamma. Men när räntan, såsom nu skett, löper upp till 6, (jag har, som jag nämnt, hört sägas 7 till och med 8 %), hvad inträffar då? Då borde denna gård, som lemnade 600 kronor i afkastning, egentligen lemna 900 kronor, för att egaren skulle kunna stanna kvar å densamma, och den gård, som lemnade 6,000 kronor i afkastning borde lemna 9,000 kronor o. s. v. I landtbrukets natur ligger emellertid att detta är omöjligt och hvad återstår då? Ja, det är ty värr så tydligt, att jag icke behöfver säga det. Påpekar jag dertill hvad jag för några dagar sedan hade äran framhålla, att landtmännen — enligt statistiska uppgifter — ha sin jord in-tecknad för ett belopp af omkring 1,061 millioner kronor, deraf endast 275 millioner utgöra hypoteksbankens fordran, der de löpa med bestämda räntor, och att sålunda öfver 700 millioner äro utsatta för dessa ränteförhöjningar, så säger det sig sjelft, hvilka kolossala olyckor öfver hela vårt land dessa räntestegringar komma att föra med sig.

Något yrkande har jag icke att göra, men jag ber kammaren behjerta de fakta jag nu haft äran anföra.

Herr von Friesen: Den föregående ärade talaren framställde ett starkt klander mot bankofullmäktige för deras åtgärd med afseende å räntefotens höjande under den sista tiden.

Jag vet icke om detta klander framkommit i grundlagsenlig ordning, men i alla händelser är jag på grund af banklagen förhindrad att här redogöra för de grunder, som varit bestämmande för bankofullmäktige vid deras beslut uti dessa frågor.

Jag anser mig emellertid kunna berigtiga ett par påståenden af den föregående ärade talaren. Han tycktes vilja säga, att det skulle tillhöra bankofullmäktige att laga så att räntefoten för bankröntan blefve konstant — menade han icke detta, kan jag icke förstå hvad hans yttrande skulle innebära. Detta är dock att ställa öfvermenschliga och öfvernaturliga anspråk på bankofullmäktige. Ty det är icke bankofullmäktige, utan det är affärsläget, som bestämmer räntefoten. Det har icke lyckats i något land att hålla räntefoten konstant. Den räntefot, som förekommer nu i vårt land är ungefär densamma som den, hvilken under några månader i slutet på förra och början af innevarande år var gällande i Tyskland, ett land, som i ekonomiskt hänseende är vida öfverlägset vårt eget.

Ang. ändringar i 7 och 8 §§ af riks-bankslagen.
(Forts.)

Han tycktes äfven identifiera bankröntan med in-teckningsröntan. Äfven detta är ett stort misstag, ty bankröntan kan vaxla upp och ned utan att in-teckningsröntan därför behöfver ändras.

Herr Bergmark: Jag vill vid detta tillfälle blott påpeka, att in-teckningsröntan i ganska väsentlig mån följt med bankröntan under dess stegringar, hvadan sålunda in-teckningsröntan icke är oberoende af bankröntan.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

I ordningen dernäst förelåg till kammarens afgörande lagutskottets utlåtande n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken, till lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål, till lag om ändrad lydelse af 5 och 6 §§ i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradssting den 17 maj 1872, till lag angående ändrad lydelse af 17 § i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895, till lag angående ändrad lydelse af 41 § i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 samt till lag angående ändrad lydelse af 24 § i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895.

Genom proposition, n:o 22, af den 3 sistlidne februari, hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga propositionen bilagda förslag till

1:o) lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken;
2:o) lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål;

3:o) lag om ändrad lydelse af 5 och 6 §§ i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradssting den 17 maj 1872;

4:o) lag angående ändrad lydelse af 17 § i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895;

5:o) lag angående ändrad lydelse af 41 § i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895; och

6:o) lag angående ändrad lydelse af 24 § i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895.

Utskottet hemställde

Att Riksdagen, under förklarande att Kongl. Maj:ts ifrågasvarande proposition ej kan i oförändradt skick godkännas, ville för sin del antaga af utskottet delvis omarbetade förslag till

1:o) lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken;

2:o) lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål;

3:o) lag om ändrad lydelse af 5 och 6 §§ i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradssting den 17 maj 1872;

4:o) lag angående ändrad lydelse af 17 § i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895;

5:o) lag angående ändrad lydelse af 41 § i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895; och

6:o) lag angående ändrad lydelse af 24 § i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895.

Herr Ohlsson i Vexjö erhöll ordet och yttrade: Med afseende på föredragnings sättet tillåter jag mig hemställa, *dels* att det ifrågasvarande lagförslagets paragrafer föredragas hvar för sig i nummerföljd, derefter förslagets rubrik och sist utskottets hemställan *och dels* att kammaren måtte besluta, att, för den händelse någon eller några paragrafer återremitteras till förnyad behandling af utskottet, utskottet måtte ega rätt att jemväl i andra paragrafer, som med de återremitterade ega sammanhang, föreslå ändringar.

Hvad herr Ohlsson sålunda hemställt och föreslagit bifölls af kammaren.

Punkten 1.

Förslag till lag ang. ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.

Utskottets förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.

§ 1.

Godkändes.

§ 2.

Enligt utskottets förslag skulle denna paragraf erhålla följande lydelse:

»Vilja flera kära i *sak*, som dem alla rörer, ege de genom en stämning målet anhängiggöra. Äro flera, som svara skola i samma *sak*, må de alla genom en stämning kallas.

Begär någon stämning å vederpart och vittne i samma sak, vare berättigad att få dem genom en stämning inkallade.»

Kongl. Maj:t hade deremot för paragrafen föreslagit denna lydelse:

»Vilja flera kära i *mål*, som dem alla rörer, ege de genom en stämning målet anhängiggöra. Äro flera, som svara skola i samma *mål*, må de alla genom en stämning kallas.»

Ordet lemnades till

Herr Ohlsson i Vexjö, som yttrade: Jag skall tillåta mig yrka bifall till 2 §, sådan den lyder enligt Kongl. Maj:ts förslag. Såsom kammaren behagade finna, har utskottet vidtagit två förändringar i denna §, i det utskottet *dels* på två ställen utbytt ordet »mål» mot »sak», *dels* ock till §:en fogat ett andra stycke, hvilket uppflyttats från öfvergångsbestämmelserna i slutet af det kongl. förslaget. För min del anser jag, att detta utbyte af ordet »mål» mot »sak» i viss mån är en försämring af §:ns faktiska innebörd och hvad beträffar det tillagda andra stycket, så bör det icke hafva sin plats i detta kapitel utan sammanhänger närmast med bestämmelserna om vittnesstämning i 17 kap. rättegångsbalken, och jag har mig också bekant, att ett förberedelsevis utarbetadt lagförslag angående förändring af detta senare kapitel innehåller en bestämmelse af samma beskaffenhet som den här föreslagna. Det är ju tydligt, att om detta andra stycke skulle inflyta i 11 kap. rättegångsbalken, borde man också här intaga en del andra bestämmelser om vittnens instämmande, exempelvis flere vittnens inkallande genom en stämning m. m. dylikt, hvilka bestämmelser emellertid — såsom nyss blifvit antydt — hafva sin plats i 17 kap. rättegångsbalken.

Jag yrkar således, att kammaren behagade bifalla denna §, sådan den lyder enligt Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Restadius: Jag skall be att få instämma i hvad herr Ohlsson anfört och yrkat. Det är alldeles icke någon förbättring, att utskottet i detta sammanhang utbytt ordet »mål» mot »sak». Här skulle väl med »sak» menas föremålet för rättegången och med »mål» sjelfva rättegången. Men läser man andra punkten »Äro flere, som skola svara i samma sak, må de alla genom en stämning kallas», innebär detta en bestämd orimlighet, om man

Förslag till lag ang. ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.
(Forts.)

Förslag till
lag ang. ändrad
lydelse af 11 kap.
rättegångsbalken.
(Forts.)

tager ordet »sak» i den mening utskottet gjort. Jag antager nemligen, att man till ett ting vill inkalla två personer. De skola då kallas genom en stämning. Men om man vid första tinget märker, att saken rör ytterligare en tredje person, är det omöjligt att kalla in denna genom samma stämning, utan man måste taga ut en ny. Begagnar man då de ordalag, som Kongl. Maj:t använt d. v. s. uttrycket »mål», betyder detta såväl föremålet för rättegången som sjelfva rättegången och man kan således i detta fall använda ordet »mål», men icke ordet »sak» såsom utskottet gjort.

Vidare har herr Ohlsson rätt i att det föreslagna tillägget alldeles bestämdt fått en oriktig plats och att detsamma ej bör innehållas i 11 kap., utan har sin rätta plats i 17 kap. rättegångsbalken.

Detta kan ju synas vara en obetydlig sak, men den utgör ett bland de många bevisen på, att utskottets nitälskan att föreslå ändringar i Kongl. Maj:ts förslag visat sig vara större än framgången. Jag anser mig sålunda böra instämma i herr Ohlssons yrkande.

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Angående frågan, huruvida här skall heta »mål» eller »sak», derom vill jag för min del icke tvista, ty jag förstår icke skillnaden mellan det ena och det andra eller den särskilda betydelse, som må ligga i det ena eller andra ordet.

Men beträffande det af lagutskottet föreslagna andra stycket i paragrafen, anser jag det vara en förbättring af det ursprungliga förslaget. Tillägget innehåller i hufvudsak, att man skall få inkalla vittnen i samma stämningsansökning som svaranden, och det anser jag för min del vara en stor fördel. För så vidt jag vet, förefinnes för närvarande intet hinder att så göra, och detta tycker jag man bör bibehålla, hvarför, så vidt jag kan finna, lagutskottets förslag i detta fall är bättre än Kongl. Maj:ts.

Det är nu mycket möjligt, att någon upplyser om att man, äfven om detta stycke icke inflyter här, i allt fall kan få instämma vittnen genom den första stämningsansökningen i målet, och i så fall får jag säga, att jag icke förstår, hvarför lagutskottet tillsatt detta stycke. Skulle det deremot blifva fallet att man icke finge inkalla vittnen genom samma stämningsansökning som motparten, om man antager Kongl. Maj:ts förslag, då tycker jag utskottet har rätt, och jag skall därför, åtminstone tills vidare, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Fräntorp: Herr talman! Det tvistades i utskottet mycket mellan de rättslärde, huruvida man här skulle använda ordet »sak» eller »mål». Efter ett uttalande af professor Trygger blef man emellertid öfverens om att man skulle utbyta ordet »mål» mot »sak», och detta skulle hafva sin grund deri, att en *sak* uppstår redan när man begär stämning på en person, men ett *mål*, först när man kommer inför rätten, och att man således borde använda uttrycket »sak», innan någon handläggning inför rätten egt rum.

Hvad beträffar det föreslagna sista stycket, så innehåller det allenast hvad som för närvarande gäller. Man har nu rätt att i en och samma stämning kalla in part och vittnen; hvarför skulle man taga bort detta? Nu har det väl sagts af herr Restadius, att häri icke i allt fall skulle ske någon ändring, utan att bestämmelserna härom endast borde hafva sin plats på annat ställe i lagen. Men då tycker jag att det ej är någon skada, att stycket får stå kvar här till undervisning för menigheten, som icke känner till lagen i alla dess punkter.

Jag tycker därför, att utskottets förslag är bättre än Kongl. Maj:ts och yrkar sålunda bifall till detsamma.

Herr Restadius: I anledning af den siste talarens yttrande, att en ledamot från Första Kammaren inom utskottet påyrkat, att ordet »mål» skulle förändras till »sak», vill jag nämna, att jag nyss åhörde ett anförande i Första Kammaren af den ledamot, som antagligen åsyftas, dervid han sökte att fullständigt smula sönder allt hvad såväl utskottet som Kongl. Maj:t föreslagit. Att åberopa denna ledamot till försvar för utskottets förfarande synes därför icke vara fullt lämpligt.

Beträffande åter hvad talaren på skånebanken anfört, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att det ingalunda varit meningen att borttaga den genom kongl. förklaringen 1892 medgifna rättigheten att genom en stämning inkalla motpart och vittne i samma sak. På sid. 34 i Kongl. Maj:ts förslag står ju tvärtom uttryckligen, att hvad förklaringen af allmänna lagens stadganden om stämning den 14 oktober 1892 innehåller derom, att den, som begär stämning å motpart och vittne i samma sak, är berättigad att få dem genom en stämning inkallade, skall fortfarande gälla.

Jag tillåter mig emellertid att ännu en gång betona, att detta stadgande lämpligen har sin plats i 17 kap. rättegångsbalken och när — troligen ganska snart — fråga förekommer om ändring af detta kapitel, kan det ju vara lämpligt att icke på förhand hafva fastslagit en oriktig plats för detta stadgande. Då det nu icke är fråga om att taga bort den rättighet, som man nu har, att inkalla motpart och vittnen genom samma stämning, vet jag ej hvarför man skall motsätta sig att stadgandet om denna rättighet får den plats som vederbör.

Jag yrkar fortfarande bifall till herr Ohlssons förslag.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Herr grefve och talman! Då jag anser Kongl. Maj:ts förslag bättre än utskottets, skall jag be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, blef den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelsen af paragrafen godkänd.

För § 3 hade utskottet föreslagit denna lydelse:

Förslag till lag omg. ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.

(Forts.)

Förslag till lag ang. ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.
(Forts.)

»Stämning till häradsrätt gifves af häradshöfdingen.

Häradshöfding ege ock förordna andra skicklige män att stämningar i hans ställe gifva. Förteckning å dem, som äro förordnade att stämningar gifva, skall i början af hvarje år af häradshöfdingen insändas till Konungens befallningshafvande för intagande i länskungörelserna.

Stämning till rådstufvurätt gifves af den, som dertill satt är, eller, der sådan ej finnes, af rättens ordförande.»

Herr Persson i Tällberg begärde ordet och yttrade: Herr talman, mina herrar! Uti det föreliggande lagförslaget har utskottet visserligen föreslagit ganska många och väsentliga förbättringar, men också enligt min uppfattning ganska många och afsevärda försämringar, och särskildt hvad beträffar 3 § skall jag be att få yttra några ord till bestyrkande häraf. Der har utskottet utslutit den uti Kongl. Maj:ts förslag varande bestämmelsen, att förteckning öfver dem, som förordnats att stämningar gifva, äfven skall anslås på rättens dörr, och utskottet motiverar denna åtgärd dermed, att rättens dörr i allmänhet icke är tillgänglig för allmänheten. För min del tror jag, att den är minst lika tillgänglig som länskungörelserna, så att om någondera platsen för kungörandet borde uteslutas, anser jag, att man snarare borde utesluta länskungörelserna än anslaget på rättens dörr. Jag tror emellertid icke, att man bör föreslå något sådant, utan att båda platserna för kungörandet böra bibehållas. I 12 § uti utskottets förslag bibehålles också rättens dörr såsom anslagsplats och likaså i 35 §, angående hvilka som äro förordnade till stämningsmän. Det förefaller mig då, som om rättens dörr borde vara lika tillgänglig i det ena som i det andra fallet, och därför skall jag be att få framställa yrkande om att denna anslagsplats måtte få bibehållas jemväl i 3 §, och yrkar därför, att §:en måtte erhålla följande lydelse:

»Stämning till häradsrätt gifves af häradshöfdingen.

Häradshöfding ege ock förordna andra skicklige män att stämningar i hans ställe gifva. Förteckning å dem, som äro förordnade att stämningar gifva, skall *finnas anslagen å rättens dörr samt* i början af hvarje år af häradshöfdingen insändas till Konungens befallningshafvande för intagande i länskungörelserna.

Stämning till rådstufvurätt gifves af den, som dertill satt är, eller, der sådan ej finnes, af rättens ordförande.»

Jag skall, herr talman, anhålla om proposition på detta mitt förslag.

Häruti instämde herr *Styrlander*.

Vidare anförde:

Herr Petersson i Fräntorp: Jag kan icke förstå, hvad det yrkande, som den siste talaren gjorde, tjenar till. Tingsställena ligga ju nemligen ofta på afskilda platser, ty häradena bestå, såsom vi veta, af vida kretsar. Och tingsställena besökas kanske vanligen

endast två gånger om året, när ting måhända i de flesta fall endast hålles två gånger om året i ett tingslag. Under mellantiden är tingshusdörren stängd, och man har sålunda då icke tillfälle att se efter på förteckningen, hvilka som äro stämningsgifvare. Då det för öfrigt nu skall meddelas i länskungörelserna, hvilka personer af häradshöfdingarne förordnats att utfärda stämning, anser jag detta vara fullkomligt till fyllest, och att det icke tjenar något till att å tingshusdörren anslå en förteckning å desamma. Jag skall därför tillåta mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Förslag till lag ang. ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.
(Forts.)

Herr Restadius: Jag skall också, herr talman, be att få yrka bifall till lagutskottets förslag. Det är endast en juridisk fiktion att tro, att det skulle hafva den ringaste betydelse att uppsätta ett dylikt anslag å rättens dörr, ty man kommer ytterst sällan in i tingshusets förstuga och kan således icke se efter, hvad som finnes anslaget å rättens dörr. Man kommer enligt regel icke derin annat än då domaren håller ting. Och då tjenar det väl icke mycket till, att man får se förteckningen, eftersom man ju redan infunnit sig för att kära eller svara i något mål eller för någon annan angelägenhet. Har saken så långt fortskridit, lär föga betydja den visshet, som först nu erhålles, huruvida den person, som utfärdat stämningen, dertill verkligen varit berättigad eller ej. Genom förslaget om införande i länskungörelserna af uppgift å de personer, som äro stämningmän, synes erforderlig visshet i förevarande hänseende kunna vinnas. Jag sluter dertill af det förhållande, att för närvarande uppgift på stämningmännen vanligtvis blott lemnas på samma gång som ting utlyses, och erfarenheten har, såvidt jag känner, ej visat, att ett sådant förfaringssätt ej tillräckligt fyller sitt ändamål. Är det så, förefaller det ock olämpligt att i lag införa någon bestämmelse i förut angifvet syfte, hvarnär jag ansluter mig till lagutskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen gifven proposition å de gjorda yrkandena godkändes paragrafen med den af utskottet föreslagna lydelse.

Enligt utskottets förslag skulle § 4 erhålla följande lydelse:

»Förekommer mot den, hos hvilken stämning sökes, jäf, som i 13 kap. 1 § sägs, vare det ej hinder för honom att stämning gifva.»

För denna paragraf hade Kongl. Maj:t föreslagit denna lydelse:

»Förekommer mot den, hos hvilken stämning sökes, jäf, som i 13 kap. 1 § sägs, vare det ej hinder för honom att stämning utfärda.»

Herr Restadius yttrade: Jag skall be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Förslag till
lag ang. ändrad lydelse
af 11 kap. rättegångsbalken.
(Forts.)

Den enda skilnaden mellan de båda förslagen är, att i Kongl. Maj:ts förslag står på sista raden »att stämning *utfärda*», och i lagutskottets förslag »att stämning *gifva*». Naturligtvis är detta en ytterst obetydlig förändring. Och det skulle icke hafva fallit mig in att framställa det yrkande, som jag nu gjort, i fall jag icke härmed velat afgifva en bestämd protest mot det förfarande, som lagutskottet i förevarande fall iakttagit, nemligen att vidtaga en sådan ändring som denna i Kongl. Maj:ts af högsta domstolen granskade förslag, en ändring, som icke innebär vare sig en sakförbättring eller en språkförbättring, utan allenast synes hafva sin grund i en *åhåga* af lagutskottet att uppträda ungefär så, som en sträng och allvarlig skolmästare uppträder, då han granskar *krior*.

Herr talman, jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Vidare anfördes ej. Den af Kongl. Maj:ts föreslagna lydelsen af paragrafen blef efter af herr talmannen gifna propositioner godkänd.

För § 5 hade utskottet föreslagit följande lydelse:

»Då stämning sökes, gifve käranden *upp domstolen och svaranden samt saken*; ege ock säga, huru lång tid han för stämningens *delgifning* tarfvar. *Ansökning om stämning skall göras skriftligen, utan så är att kärande, som är medellös, förklarar sig ej kunna ansökningen skriftligen uppsätta; i sådant fall må den muntligen göras.*»

För denna paragraf hade följande lydelse föreslagits af Kongl. Maj:ts:

»Då stämning sökes, gifve käranden *skriftligen eller muntligen upp hvad han i målet påstår och grunden därför*; ege ock säga, huru lång tid han för stämningens *kungörande* tarfvar.»

Ordet lemnades till:

Herr Ohlsson i Vexjö, som yttrade: Utskottet har, såsom herrarne se, här gjort två ganska väsentliga ändringar i Kongl. Maj:ts förslag. Dels har utskottet slagit fast, att stämningens ansökning ovillkorligen skall vara skriftlig, och endast medgifvit undantag härifrån för det fall, att kärande både är medellös och saknar förmåga att skriftligen uppsätta ansökningen. Dels ock har utskottet utbytt de i Kongl. Maj:ts förslag förekommande orden att stämningen skall innehålla hvad käranden »i målet påstår och grunden därför» mot uttrycket stämningen skall innehålla uppgift å »domstolen och svaranden samt saken». För min del måste jag bestämdt opponera mig mot båda dessa af utskottet vidtagna ändringar. Jag kan för öfrigt icke tro, att denna kammare vill gifva till spillo den urgamla rätt, som i vårt land varit tillförsäkrad den rättsökande allmänheten, den rätt nemligen, att kärande får efter

eget godtfinnande göra antingen skriftlig eller muntlig stämning-ansökning. Såvidt jag vet, har någon olägenhet eller något missbruk af denna rätt hittills icke förekommit, och ser jag för min del icke det ringaste skäl att taga bort en rätt, hvilken, såsom jag nyss sade, eger burskap i vår lagstiftning från urminnes tid.

Vidare har jag omnämnt att utskottet föreslagit, att stämning blott skall innehålla det sväfvande och obestämda begreppet »*saken*» i stället för det mer preciserade uttryck, som Kongl. Maj:t föreslagit: *hvad kärande i målet påstår och grunden derför*. Att detta sista uttryck är bättre torde ock framgå redan deraf, att lagkomitén på sin tid och sedermera äfven lagberedningen varit ense om att ett sådant uttryck vore det rätta i denna paragraf. Såväl lagbyrån som Kongl. Maj:t och högsta domstolen hafva också sammanstämmande hyst samma åsigt.

Jag yrkar således, herr talman, att den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelsen af denna paragraf må af kammaren godkännas.

Herr Jönsson i Gammalstorp instämde häruti.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag har precis samma anmärkning att framställa, som den siste ärade talaren. Enligt utskottets förslag skulle en kärande vara både medellös och okunnig i skrifkonsten, om han skulle komma i åtnjutande af den förmånen att få gå till domaren och få sin stämning skriven. Jag tycker, att detta skulle vara nästan alltför hårdt, fastän jag mycket väl föreställer mig, att utskottet ansett sig vara nog liberalt i detta hänseende, då utskottet i viss mån ömmat för fattigdomen, om den också skall vara kombinerad med okunnighet i skrifkonsten. Det kan nu visserligen vara beqvämt för domarne att slippa skriva stämningar, men det måste väl också erkännas, att det i många fall skulle blifva ytterst besvärligt för den stämningssökande eller käranden, om han skulle nödgas gå långa vägar för att t. ex., såsom utskottet i sin motivering anvisar, uppsöka advokatbyråer eller personer, som syssla med dylika saker. Jag vill hoppas, att våra domare icke skola undandraga sig att i detta afseende stå till tjänst för dem, som önska att få stämningar skriva, ty jag är öfvertygad om, att domarne anse sig vara till något för allmänheten och icke tvärtom. Om nu utskottets förslag ginge igenom, skulle man för domaren eller den, som i hans ställe förordnats att utfärda stämning, icke blott förse sig med ett fattigdomsbevis, utan derjemte styrka, att man icke kan skriva. Jag tycker verkligen, att utskottets förslag i detta fall skulle leda derhän, att det blefve ett riktigt fattigdomsbevis på våra landtdomares tillmötesgående mot allmänheten. Emellertid har jag nu en annan uppfattning om våra landtdomare. Och jag skall derför, herr talman, be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Waldenström: Herr talman! Min anmärkning mot lagutskottets förslag var just den, som herr Daniel Persson framstälde angående bestämmelsen att man skall vara medellös för att

Förslag till lag ang. ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.
(Forts.)

Förslag till lag ang. ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.
(Forts.)

få göra stämningssökning muntligen. Det måste ju alltid vara obehagligt för den, som kommer till domaren, att nödgas styrka sin medellöshet för att erhålla stämning.

Jag skall därför be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herr *Anderson* i Hasselbol.

Herr Behmer: Om förhållandet är så, att en person, som är medellös, hos domaren muntligen begär stämning, är det alldeles gifvet, att denne person icke kan betala lösen för stämningen; och han måste sålunda i allt fall hafva fattigdomsbevis. Om man ser saken så, tror jag icke, att man i denna omständighet kan finna något, som skulle ligga hindrande i vägen eller vara chikanerande för den stämningssökande. För att han skall kunna undgå att betala stämpel och lösen, måste han förete fattigdomsbevis.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Restadius: Jag skall också be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och dervid fästa uppmärksamheten på några egendomligheter, som lagutskottet begått vid affattande af sitt förslag i 5:te paragrafen. Der säges först: »gifve käranden upp *domstolen*». Ja, hvad gifves det för särskildt underbart i att nämna detta just i denna paragraf. Det begriper åtminstone icke jag, ty 1:sta paragrafen säger redan: »Vill man *vid underrätt* till annan kära», och såväl deraf som ock af sakens egen natur framgår, att namnet på domstolen uppgifves eller måste uppgifvas, utan att i §:en i fråga derom något särskildt bestämmes. Sedan heter det i utskottets förslag: »gifve upp — — — *svaranden*». Det är någonting alldeles nytt att kalla en person svarande, innan ännu stämningss-resolution utfärdats. Det är, som sagdt, någonting alldeles nytt, men det torde ej vara möjligt att visa, att denna förändring är nödig eller nyttig, utan den är snarare ett förnyadt prof på utskottets nitälskan att mästra. Vidare har lagutskottet förändrat orden: »gifve käranden — — — upp hvad han i målet påstår och grunden därför» till »gifve käranden upp — — — saken». Jag vill genom ett exempel visa, hvilken skilnad deraf uppstår. Om man utgår från Kongl. Maj:ts förslag, följer deraf, om man stämmer en person rörande utgifvande af 500 kronor, att man måste också uppgifva, hvarpå man grundar krafvet, på den eller den räkningen, på den transaktionen eller på den eller den förbindelsen. Om man återigen stämmer enligt lagutskottets förslag, behöfver man blott yrka, att personen i fråga skall betala 500 kronor. Men hvarför skall han betala? Svaranden har fått sig tillagd en viss tid att besinna sig på målet och utreda detsamma. Men huru skall han kunna göra det, då han icke känner till grunden för krafvet? Då denna icke är i stämningen angifven, huru skall han då kunna utreda krafvet? Detta är ju orimligt.

Angående den sista, af utskottet tillagda punkten, om utfärdande af stämning efter skriftlig eller muntlig ansökan, vill jag, med anledning af hvad herr Daniel Persson yttrat, nämna, att det

torde icke finnas någon sträfvan hos våra landtdomare att för arbetets skull söka undandraga sig skyldigheten att skriva stämning at en person, som icke sjelf kan skriftligen uppsätta densamma. Jag ber emellertid herrarne i detta sammanhang beakta en sak, som är ganska allvarsam, och det är hvad som hänt mig — och jag antager säkerligen hänt många andra, som utfärdat stämningar — att sedan man samtalat två à tre timmar med en stämningssökande för att få reda på, hvad han vill yrka, och derefter omsorgsfullt uppsatt en stämning åt honom i öfverensstämmelse med lemnade uppgifter, sedermera, då målet förekommer vid tinget, och käranden märker, att ett eller annat af yrkandena är obilligt, ja, kanske olagligt, han yttrar: jag har aldrig någonsin bedt om stämning å det eller det. Blott detta kan ju visserligen anses såsom ett allvarsamt memento att begagna den skriftliga formen och icke den muntliga, men jag tvekar, huruvida tiden därför ännu kan vara inne att *afskaffa* den muntliga formen. Den af mig nu antydda olägenheten kan dessutom ju undvikas derigenom att jag, när jag får göra med en person, som synbarligen är en bråkmakare, uppdrager åt annan person att uppsätta den skriftliga ansökan. På grund af det anförda hemställer jag om bifall till Kongl. Maj:ts förslag i förevarande punkt.

Förslag till lag ang. användad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.
(Forts.)

Herr Petersson i Fräntorp: Herr talman! Med afseende å stämningens uttagande skriftligen eller muntligen, skall jag icke sätta mig emot hvad den siste ärade talaren yttrade i det afseendet. Säkert är emellertid, såsom herr Restadius nämnde, att det är svårt, då en person kommer till domaren eller den, som i hans ställe utfärdar stämning, att få klart för sig, huru saken egentligen hänger i hop. Bättre och lättare ginge det nog, om han vände sig till en juridisk byrå för att få stämningen uppsatt. Vill emellertid domaren hafva det besväret att skriva stämning åt käranden, så är det icke mig emot.

Hvad deremot beträffar frågan om angifvande i stämningssökningen af grunden för käromålet, så tror jag, att det icke skulle vara välbetänt att gå ifrån hvad som för närvarande gäller derom. Då man nu tager ut stämning, så skall man uppgifva saken, men grunden för påståendet behöfver man icke bestämma. Skulle nu ett så strängt stadgande införas som att grunden för påståendet skall inflyta i stämningssökningen, så kan det komma att hända, att man får instämma samma sak två eller flera gånger. Jag skall anföra ett exempel. Jag skall klandra en redovisning för ett förmynderskap och känner något fel i förmyndarräkningen. Under målets gång visar det sig, att flere poster än dem jag känt till ej äro i räkningen upptagna. Om då grunden för mitt påstående skall vara angifven i stämningen, så får jag ej föra talan om andra fel än dem, som äro der angifna. Om det åter är tillräckligt att i stämningen nämna saken, så får jag under målets handläggning fullfölja min talan äfven på grund af de fel i räkningen, hvilka jag sedan upptäckt. Ett annat exempel. Om jag skall instämma klander af testamente, så behöfver jag enligt utskottets

Förslag till lag ang. ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.
(Forts.)

förslag endast nämna, att jag klandrar testamentet, men enligt Kongl. Maj:ts och herr Restadius' förslag skulle jag också i stämningensansökningen angifva grunden, såsom t. ex. bristande bevisning om testamentets lagliga tillkomst. Då målet kommer till rätten, visar det sig, att den frågan är tillräckligt styrkt, men en annan omständighet förefinnes, såsom att testamentsgifvaren förordnat om mera än lag tillåter, och kan medföra ändring i testamentet. Om grunden härför då icke varit angifven i stämningen, så måste jag uttaga en ny stämning på den nya grunden. Likaså kunna andra omständigheter inträffa, som göra, att i sådant fall stämning i samma sak måste uttagas flera gånger.

Jag tror därför, att det är bäst, att i stämningen endast angifves saken, och att käranden sedan vid rätten får utveckla sin talan. Jag tror alltså, att det är nyttigt att antaga utskottets förslag och ej bestämma, att grunden skall uppgifvas i stämningensansökningen.

Herr talman! Jag yrkar följaktligen bifall till utskottets förslag.

Herr Schenström: Herr talman! För min del kan jag icke anse lämpligt ålägga domaren såsom skyldighet att skriftligen uppsätta stämningensansökningar åt den ene eller den andre, då jag vill ställa domaren på en helt och hållet opartisk grund samt undvika att han på förhand skall kunna få en viss uppfattning af saken. Måste nemligen domaren affatta en parts stämningspåståenden, ligger det mycket nära till hands, att han möjligen kan riskera känna sig deraf i något hänseende så att säga bunden. Vore det dock så, att när någon kommer och begär en stämning, han i allmänhet kunde säga: »Jag vill det eller det», skulle det nog vara annorlunda. Men ofta kan en part ej sammanfatta hvad han påstår, utan säger, att det står väl i papperen», och så lemnar han handlingar, som domaren måste genomläsa. Då kan det mycket väl hända, att domaren kan bringas att advocera för ena parten och hjälpa honom i hans påståenden på ett eller annat sätt. Detta är en, enligt mitt förmenande, mycket grannliga fråga, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Herr grefve och talman, mina herrar! Oaktadt jag icke från början åhört diskussionen rörande denna punkt, tillåter jag mig dock att säga några ord.

Anledningen till att den kongl. propositionen blifvit affattad så som här skett är i första rummet den, att här icke är fråga om någonting annat än ett bibehållande af hittills gällande förhållande, att part, hvilken sjelf icke kan uppsätta sin stämning, eger att vända sig till domaren eller af honom antagen stämning utfärdare för att få stämningen på papperet uppsatt och försedd med behörig påskrift. Detta förhållande har fortfarit sedan snart sagdt urminnes tider här i landet, och de betänkligheter i detta afseende, som den siste talaren framhöll, voro på den tid, jag deltog i praktiska domaregöromål, uti första instans fullkomligt okända.

Angifvandet af den nödortftiga grunden till yrkandet är nemligen icke så att förstå, som det skulle betyda en fullständig utredning af saken i detalj och en fullständig bevisning, utan grunden betyder i detta fall ingenting annat än hvad som ursprungligen menades med »saken» i 1734 års lag. Ty här i landet ger man t. ex. icke åt en stämning helt enkelt den formen: »Jag vill ha 100 kronor af herr X», utan den formuleras i detta fall sålunda: »Som jag på grund af lån, hyra för fastighet eller dylikt har en fordran hos X, yrkar jag att utfå det belopp, som han är mig skyldig». Likaså, när det gäller en stämning angående klander af testamente, anges grunden ungefär så, att som den och den personen fått ett testamente, men detta testamente är olagligt, vare sig i ena eller andra afseendet, yrkas testamentets ogillande eller dess rättande efter lag.

Förslag till lag ang. ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken.
(Forts.)

Så vidt jag sett stämningar i testamentstvister, bruka de innehålla båda dessa alternativ; dels yrkande om testamentets ogillande, dels om dess rättande efter lag, just därför, att man icke kan veta, huru saken under rättegången möjligen kommer att utveckla sig, begagnar man dessa uttryck. Jag tror sålunda, att den näst siste talarens betänkligheter mot det kongl. förslaget, därför att så många stämningar i samma sak möjligen skulle kunna behövas, i händelse detsamma blefve lag, icke äro befogade.

På de skäl, som af flere talare redan här framhållits, anser jag, att det vore en fördel, om Kongl. Maj:ts proposition bifölles.

Öfverläggningen var härmed slutad.

I enlighet med de framställda yrkandena gaf herr talmannen propositioner 1:o på godkännande af den lydelse af paragrafen, som utskottet föreslagit; och 2:o på godkännande af Kongl. Maj:ts förslag till lydelse af paragrafen; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren skall godkänna Kongl. Maj:ts förslag till lydelse af § 5 i förevarande förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse af nämnda paragraf, lagutskottet i förevarande utlåtande föreslagit.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 125 ja, och 49 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare behandlingen af ifrågavarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,22 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.